

o jejich praktické zaměření – a to jak z pohledu jejich autora (značná část studentů realizuje své studium při zaměstnání, a je tedy v kontaktu s praxí), tak volby tématu. Není neobvyklé, že vedoucím práce je externista – právě odborník z praxe, případně vystupuje alespoň v roli konzultanta.

J. Molnár:

Na Přírodovědecké fakultě Univerzity Palackého (UP) v Olomouci není rozdíl mezi organizačním zajištěním činností souvisejících s bakalářskými a magisterskými diplomovými pracemi. V obou případech tyto činnosti probíhají výhradně v režii jednotlivých kateder. Témata prací vycházejí z řešených vědeckovýzkumných úkolů, grantových projektů, požadavků praxe, námětů vyučujících i studentů, spolupracujících pracovišť atd. Jejich vypsání navrhuje zpravidla interní, v menší míře i externí pracovníci kateder a schvalují je vedoucí kateder.

Z. Pinc:

Bakalářské studium humanitní vzdělanosti patří k nejstarším bakalářským programům v České republice, první ročník byl otevřen již v roce 1992. Jde o liberálně koncipované důsledně individuální kurikulum s minimem náročných povinných atestací. Ročně končí studium cca 200 studentů. To klade jisté nároky na výběr a kvalitu témat bakalářských prací. K povinnostem každého učitele Fakulty humanitních studií Univerzity Karlovy v Praze (FHS UK) patří vypisování témat bakalářských prací. Ty jsou ukládány do databáze, jež je přístupná z internetového rozhraní. Protože v bakalářském studiu FHS UK je důsledně uplatňován tutorský systém, je zřejmé, že základní povinností tutora je být vedoucím bakalářské práce. Jde o systém oboustranné volby. První si vybírá student. Podle „Studijního desatera pro učitele a studenty FHS UK“ změně špatně položenou otázku „co chci studovat?“ na lépe formulovanou „od koho se chci naučit metodě jeho práce?“ Učitel studentovu volbu potvrzuje a obě strany mají právo spolupráci vypovědět na hraně každého semestru, a to i bez udání důvodů. Téma bakalářské práce může navrhnout i student sám. Musí pouze o platnosti svého nápadu přesvědčit některého tutora. Jakmile uspěje, je téma zaneseno do databáze. Student si může za tutora zvolit i externího odborníka. Je mu pouze vysvětleno, že tak činí „na vlastní nebezpečí“. S touto formou spolupráce

nejsou totiž příliš dobré zkušenosti. Překvapivě vysoké procento kvalifikovaných odborníků totiž nepokládá za nutné zjišťovat, jak má práce vypadat a mnozí také nepokládají za nutné práci studenta kontrolovat, někteří se omezí na sepsání posudku a k obhajobě ani nepřijdou. Takže větší část externisty vedených prací nepatří k právě nejúspěšnějším. A procento takto zabezpečovaných prací spíše klesá. Pokud jde o spolupráci s praxí, je vítána, najde-li se vhodná příležitost, podílejí se naši diplomanti na interpretaci dat z různých výzkumů, píšou práce využitelné pro různé nadace, úřady, výzkumná pracoviště i některé firmy.

2. Vydala Vaše fakulta pravidla a pokyny studentům pro psaní bakalářské práce (rozsah, členění, citace...)? Jakým způsobem je vedeno a koordinováno psaní bakalářské práce; mají studenti své vedoucí učitele (tutory) při psaní bakalářské práce?

P. Doulík:

Závazné pokyny pro psaní kvalifikačních prací nejsou na PF UJEP centrálně vydány, existují spíše v podobě „nepsaných pravidel“. Přesto každá katedra pokyny pro psaní bakalářských a diplomových prací zveřejňuje, je to tedy opět záležitost jednotlivých pracovišť. Ačkoli se tím vytváří jakási nejednotnost, jsou obecné zásady shodné a rozdíly vychází spíše ze specifík odborného zaměření prací. Každý student pak má vedoucího (případně konzultanta) své bakalářské práce, kterého schvaluje vedoucí katedry. Ten by měl mimo jiné také dohlížet na to, aby práce odpovídala předepsaným zásadám i po formální stránce. Většina kateder má pokyny pro psaní prací dostatečně zpracované a jsou studentům běžně přístupné. Společně pro všechny práce je to, že nemůže být odevzdána a obhajována bez toho, aniž by byla zapsána do centrální evidence, kterou je na PF UJEP Informační systém STAG.

J. Molnár:

Tematika bakalářských prací je u nás ošetřena v Opatření děkana Přírodovědecké fakulty UP v Olomouci k provedení některých ustanovení Studijního a zkušebního řádu UP v Olomouci (registrovaného 14. 4. 2005 pod č.j. 14188/2005-30) takto:

„Obsah, formu, organizační zabezpečení, termíny odevzdání a obhajob i případně další pokyny pro

vypracování a obhajobu bakalářských nebo diplomových prací stanoví vedoucí pracoviště garantujícího daný studijní obor.“ V současné době se připravují nová celouniverzitní pravidla pro formu a způsob odevzdávání bakalářských a dalších prací, neboť od akademického roku 2006/2007 budou práce odevzdávány a archivovány v elektronické podobě.

Z. Pinc:

Pravidla pro psaní bakalářských prací jsou zveřejněna, při zadání každé práce se vyplňuje protokol, který obsahuje hypotézu práce, popis zvolené metody a její aplikace, seznam základní literatury a předpokládaný přínos práce. Je poměrně obvyklé, že v průběhu práce se toto zadání modifikuje, student může dokonce projekt opustit a zahájit nový. Bakalářská práce není v pojetí FHS UK záležitostí několika týdnů či měsíců, ale studenti se problematice zpravidla věnují v různé intenzitě několik semestrů. Důležitá je i okolnost, že každý student překládá v rámci povinné atestace „Ověření jazykových kompetencí“ 75–150 stran dlouhý odborný text, zpravidla některou dosud nepřełożenou odbornou publikaci z jednoho ze šesti diskurzů, které se na fakultě vyučují (filozofie, historie, sociologie, psychologie, ekonomie, antropologie). Tato kniha je volena tak, aby pokud možno inspirovala studenta či jeho tutora při specifikaci tématu bakalářské práce. Vyžaduje se, aby bakalářská práce měla charakter teoretické studie, student tedy musí dodržovat citační konvence, seznam použité literatury je povinnou součástí práce. Práce popisné či pouze kompilativní nemohou být hodnoceny jako plně zdařilé a pokud jsou obhájeny, jsou zpravidla atestovány známkou „dobře“. Tematicky jsou práce velmi různorodé a studentům se v tomto ohledu nekladou vlastně žádná omezení. Rozsah práce není stanoven, určuje jej téma a způsob zpracování. Vyskytují se i práce, které jsou kratší než 50 standardních stran a jsou hodnoceny jako „výborné“, stejně jako práce delší než 200 standardních stran. Práce je vždy odevzdávána ve dvou tištěných exemplářích a v elektronické formě, časté jsou také dokumentární přílohy, jež se někdy odevzdávají pouze v elektronické podobě.

3. V čem se na Vaší fakultě liší bakalářská a diplomová práce (koncepte, tematika, rozsah...)? Jaké jsou nároky na bakalářskou práci, stačí zpracování podle pramenů nebo požadujete vlastní přínos?

P. Doulik:

Nejvíce „viditelným“ rozdílem mezi bakalářskou a diplomovou prací je asi její rozsah – u diplomové práce je nepsaným minimem rozsah 80 stran, u bakalářské práce pak 40–60 stran. Obecná struktura je u obou typů prací více méně stejná, jak jsem již zmínil, jejich témata jsou více prakticky orientovaná. Většina bakalářských prací pak zpracovává určité téma podpořené vlastním výzkumem (samozřejmě v intencích bakalářské práce), takže i zde lze sledovat vlastní přínos těchto prací. Některé práce jsou však čistě teoretickými studiemi, což však odpovídá tomu, že i obecně je zaměření a úroveň kvalifikačních prací odlišná.

J. Molnár:

Přístupy jednotlivých pracovišť jsou vzhledem k odlišnému zaměření prací odlišné. U bakalářských studijních oborů, u kterých se předpokládá, že bakaláři budou pokračovat v navazujícím magisterském studiu, bývá bakalářská práce zaměřena spíše na rešerše, není však výjimkou, že i v bakalářských pracích se objevují vlastní výzkumné výsledky.

Z. Pinc:

Na bakalářskou práci nejsou kladeny nižší nároky než na práci diplomovou. Vycházíme z představy, že bakalářské studium je o polovinu delší než navazující studium magisterské a student má tedy na přípravu práce mnohem více času. Bakalářská práce je tak první teoretickou, kvalifikační prací jeho akademické kariéry a je důležitým kritériem pro posouzení vhodnosti studenta pro další studium. Na FHS UK nemáme stejně nazvané programy v bakalářském a magisterském studiu, žádný z našich programů nevznikl rozdělením původně pětiletého studia. Magisterské navazující programy jsou na FHS UK dvojího typu, profesně zaměřené zpravidla nekladou na teoretickou úroveň práce takový důraz, takové práce mají často charakter projektu, případové studie apod. a slouží k ověření získaných dovedností již se zřetelem na navazující profesní uplatnění studenta. U oborů koncipovaných spíše teoreticky (např. Obecná antropologie – integrální studium člověka) student v rámci své diplomní práce často rozvíjí téma práce bakalářské, rozšiřuje a prohlubuje okruh zpracované odborné literatury nebo rozvíjí výzkum, který započal již v bakalářském studiu.

4. Jaké máte na Vaší fakultě zkušenosti s bakalářskými pracemi, s jejich úspěšností a jak probíhá jejich obhajoba?

P. Doulík:

Obhajoba bakalářské práce probíhá před komisí, na každou práci vypracovává posudek vedoucí práce a její oponent. V rámci obhajoby představí autor svou práci a reaguje na připomínky vedoucího, oponenta a ostatních členů komise. Obhajoba je součástí státní závěrečné zkoušky, kterou student v rámci bakalářského studia vykonává. Většina prací je obhájena úspěšně, zhruba každá desátá práce není připuštěna k obhajobě, nebo je komisí doporučeno její přepracování. Jelikož PF UJEP v současné době přestoupila na strukturovaná studia, lze do budoucna očekávat značný nárůst počtu zadávaných bakalářských prací a jejich obhajob (k dnešnímu dni je na PF UJEP akreditováno 25 bakalářských oborů, minimálně 10 dalších bude akreditováno během následujícího roku). Podle mého názoru by měl stoupající počet bakalářských prací předložených k obhajobě s sebou přinést také zvýšený důraz na jejich kvalitu a praktickou orientaci.

J. Molnár:

Opět můžeme citovat výše zmíněné Opatření děkana Přírodovědecké fakulty UP v Olomouci:

„Na bakalářskou nebo diplomovou práci vypracuje písemně posudek vedoucí práce a další stanovený oponent. Písemné posudky musí být studentovi k dispozici nejpozději tři pracovní dny před stanoveným dnem obhajoby. Obhajoba se koná před komisí, jejíž předsedou je předseda nebo člen zkušební komise pro státní zkoušky příslušného oboru a členy bývají zpravidla vedoucí práce a oponent.“

Podle dosavadních zkušeností nebyl zaznamenán rozdíl v procentuální úspěšnosti obhajob bakalářských a magisterských diplomových prací.

Z. Pinc:

Bakalářské práce, jež jsou na FHS UK hodnoceny „výborně“ nebo „velmi dobře“, jsou zpravidla kvalitní, většina z nich by obstála i jako práce magisterská, a to nejen na jiných fakultách, ale i v programech navazujícího magisterského studia naší fakulty, pokud by ovšem šlo o tematicky příbuzné obory. Práce hodnocené „dobře“ nejsou pokládány za plně zdařilé a řekl bych, že zejména s některými z nich se rozhodně nepysníme. Studenti při odevzdávání práce vyjadřují souhlas se zveřejněním práce v tištěné či internetové podobě a my se také staráme o to, aby práce byly nejenom veřejně přístupné, ale aby se těm, co za to stojí, dostalo náležité pozornosti. Některé byly publikovány knižně nebo časopisecky ve zkrácené verzi, z většiny „výborných“ prací tiskneme abstrakty nebo úryvky v revue pro antropologii, etnologii a etologii komunikace „Lidé města“, již FHS UK vydává. Pravidelně bývá některá z našich bakalářských prací oceněna Hlávkovou nadací, naši absolventi získali i několik dalších prestižních ocenění.

Obhajoba trvá zpravidla hodinu, vedoucí práce a oponent, jež jsou vybíráni z odborníků, kteří nepůsobí na stejném pracovišti jako vedoucí práce, píše posudek. Jeho struktura je předepsána, práce je hodnocena ve dlouhé hodnotící škále 50 bodů, takže lze odlišit práce „vynikající“ (nad 45), jež jsou definovány jako práce, které mají parametry kvalifikační práce o stupeň od prací „výborných“ (nad 40) atd. až po práce „dobré“ (20), práce s nižším hodnocením jsou pokládány za nevyhovující a je třeba je přepracovat. Při obhajobě student stručně formuluje svoji hypotézu, ozřejmí zvolenou metodu a sdělí komisi, jaký přínos dle jeho mínění práce přinesla. Posudky jsou k dispozici 3 dny před konáním obhajoby, zpravidla se při obhajobě nečtou, pouze oba oponenti shrnou své stanovisko, potom kandidát odpoví na výtky oponenta a vedoucího práce. Následuje diskuse a porada komise zpravidla tříčlenné, oponent a vedoucí práce nejsou jejími členy a mají pouze hlas poradní.

Redakce Auly vyjadřuje srdečné poděkování všem účastníkům diskuse za vstřícný přístup při zpracování otázek.

Připravila J. Baštová